І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь . . .
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N. J. 07303
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXXI. Ч. 8. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 14-го СІЧНЯ (JANUARY) 1964 TWO SECTIONS (SECTION 1) No. 8. VOL. LXXI.

ДЕРЖАВНА КОМІСІЯ СТВЕРДИЛА, ЩО КУРЕННЯ ШКОДИТЬ ЗДОРОВ'Ю І ЗБІЛЬШУЄ СМЕРТНІСТЬ

У КОНҐРЕСІ НАМІЧУЄТЬСЯ РІЗНІ КРОКИ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЦИМ СТВЕРДЖЕННЯМ ДЕРЖАВНОЇ КОМІСІЇ

Вашинґдон. — У Конґресі — як і в широких колах громадянства — настало схвилювання у зв'язку із оприлюдненням звіту Комісії, очолюваної головним лікарем ЗДА д-ром Лютером Террі, про зв'язок між куренням тютюну та різними недугами і відсотком смертности людей. У зв'язку з отим звітом заповіджено вже різні законодатні кроки. Демократична сенаторка Морін Нюберґер з Ореґону заповіла зголошення закону, щоб на опакуванні цигарок і взагалі тютюнових виробів була пересторога, що куреня шкодить здоров'ю. Обмірковуються теж питання, чи Федеральна Комісія для справ Торгівлі не може сама видати такий розпорядок. Інші противники курення тютюну в Конґресі заповідають підтримання зголошеного вже, але „замороженого" законопроєкту про поширення компетенцій державної Адміністрації для харчів і ліків — також на тютюневі вироби. З другого боку, конґресмен Гаролд Кулі, демократ з Південної Каролайни, яка є головним щодо продукції тютюну в ЗДА стейтом, заповів внесення, щоб держава призначила 5 мільйонів дол. на дальші досліди, які виявили б в тютюні ті шкідливі елементи, що їх треба елімінувати, залишивши курцям приємність курення та не ліквідуючи цілої поважної ділянки народного господарства, якою є тютюнева продукція. Говориться теж про потребу асиґнування поважних фондів для систематичного проведення кампанії, яка освідомила б широкі кола народу про дійсну загрозу для здоров'я від курення.

Урядова 11-членна Президентська Комісія оприлюднила в суботу 11-го січня ц. р. свій звіт, вислід півторирічної праці, про те, що курення цигарок шкодить здоров'ю людини та спричиняє її вчаснішу смерть в порівнянні з некурцями. Цей звіт, який був відкладуваний кілька разів, є тяжким ударом для тютюнового промислу, який вперто заборонював давніші твердження Американського Лікарського Товариства та Комісії для поборювання пістряка, що курення не є шкідливе для людського здоров'я, а статистичний доказ більшого числа смертних випадків між курцями і некурцями не є причиновим доказом, бо причиною смерти може бути щось інше, а не саме курення. Президент Кеннеді визначив ще влітку 1962-го року окрему Комісію під проводом д-ра Юджіна Гардінґа Ґутрі, яка не переводила нових дослідів тільки сконтролювала всі попередні дослідження в цій справі, і ствердила без найменшого сумніву, що курення цигарок спричинює вчаснішу і частішу смерть серед курців, і тому уряд повинен відповідно діяти в цій справі. Число смертних випадків від пістряка легенів є на 1000 разів більше між курцями як між некурцями. Пістряк легенів є тепер найчастішим родом пістряка серед американських мужчин. Курення є також найчастішою причиною хронічного бронхіту та збільшує можливість смерти на цю недугу та на подібну до неї так звану емфизему (рід недуги легенів). Випадки недуги коронарної тромбози (популярно званої— атаками серця) є на 70 відсотків більші між курцями як між некурцями, — ствердила Комісія на основі статистичних даних. Комісія не твердить, що смерть спричиняє курення, вона тільки твердить, що відсоток смертних випадків від пістряка легенів та від серцевих недуг є далеко вищий між курцями, як між некурцями. Кожний може сам собі вияснити, хто має слушність: урядова об'єктивна Комісія, чи та Комісія, яку покликала до життя тютюнова промисловість, яка заявляє, що статистичні дані не є тотожні з причиновими даними. Звіт урядової Комісії подав до відома головний лікар ЗДА д-р Лютер Л. Террі на окремій конференції, заявляючи одночасно, що над цим звітом повинна призадумуватися вся нація. Уряд Публічного Здоров'я негайно почне діяти в цій справі і поробить відповідні рекомендації секретареві здоров'я, виховання і добродійності Антоні Дж. Селебрізі. Членами урядової Комісії були визначні лікарі - професори медичних факультетів, фахівці від статистики, біологи та хеміки. Курення чи не курення — це важлива і господарська проблема в цій країні, а не тільки справа народного здоров'я. Уряд стоїть перед важливим рішенням, яке відкладається вже кілька років. Тютюнова промисловість — це восьмибільйоновий річний бизнес, який дає працю соткам тисяч людей. Ця промисловість платить $3.3 більйони податків річно. Але вона побудована на продукті, який пошкоджує людське здоров'я і внаслідок того спричиняє грошові витрати річно в сумі коло $10 більйонів. Найкращим виходом було б те, коли б вдалося знайти той складник в тютюновій базі, який спричиняє недугу пістряка та серцеві недуги, і виелімінувати його з цигарок. Покищо уряд буде освідомлювати населення, щоб якнайменше курило, бо здорове населення, — це сила й оборона держави.

Пані Джансон відвідала два райони з більшим числом безробітних

Вілкерс-Бері, Па. — Пані Джансон відвідала 11-го січня два райони з більшим числом безробітних, де на місці старалася пізнати життя тих, що довший час були без праці. Вона була в районах Вілкес-Беррі та Скрентону, де число безробітних є двічі більше як в цілій країні внаслідок того, що зменшується вугільний промисл в цих районах. Вона промовляла при відкритті дослідного центру при місцевому коледжі і сказала, що 8-го січня чула в Конґресі, як її чоловік виповів війну убожеству в цій країні".

В АМЕРИЦІ

● **Президент Джансон** наменував на секретаря армії 52-річного дотеперішнього підсекретаря Стіфена Ейлеса. Теперішній секретар армії Сайрус Р. Венс став заступником секретаря оборони, яке то становище займав досі Росвелл Л. Ґілпатрик, який відійшов із державної служби, щоб продовжувати адвокатську практику.

● **Ліберали в місті Ню Йорк** плянують виставити кандидатуру колишнього губернатора і теперішнього державного підсекретаря Аверелла Гарримана на кандидата на сенатора зі стейту Ню Йорк, щоб перемогти республіканського сенатора Каннета Б. Кітінґа.

● **Найближчі Рокефеллерові політичні співробітники** потішаються тим, що найновіші опитування в стейті Ореґон виявили, що нюйорський губернатор веде перед щодо попурярности перед аризонським сенатором Беррі Ґолдвотером. Рокефеллер дістав 39.7 відсотка всіх опитуваних, Ґолдвотер — 30.5%, Ніксон - 11.3; Ромні, Скрентон, Гетфілд і Ладж — по 6.6 відсотка.

ПРОСЛІДЖУЮТЬ УБИВСТВО Д-РА РЕБЕТА І СТЕПАНА БАНДЕРИ У ЗВ'ЯЗКУ З УБИВСТВОМ ПРЕЗИДЕНТА КЕННЕДІ

Ню Йорк. — Місцевий щоденник „Джорнал Американ" у своєму виданні з минулої суботи, 11-го січня, надрукував статтю Гая Ричардса, в якій автор інформує, що американська Центральна Розвідча Аґенція, західньо-німецька розвідка і найменований президентом Джансоном для розгляду справи скритовбивства президента Кеннеді Комітет Воррена тепер тісно співпрацюють, перевіряючи свідчення Богдана Сташинського, вбивника провідників українського визвольного руху д-ра Лева Ребета і Степана Бандери з наказу совєтського уряду для можливого зв'язку злочину в Даллесі із злочинами в Мюнхені. У згаданій статті м. і. пишеться:

„Совєтська школа скритовбивців, яку очолює ген. Ніколай Н. Родін, привертає тепер головну увагу багатьох західніх розвідок у зв'язку зі справою здогадного вбивника президента Кеннеді, Лі Освалда. Ця школа вбивників відома, як „Відділ 13" в совєтському міністерстві державної безпеки. Увагу західньої розвідки привернули зокрема свідчення совєтського скритовбивника Богдана Сташинського, який виконав два злочини скритовбивства в Західній Німеччині, вбивши провідників українського націоналістичного руху д-ра Лева Ребета і Степана Бандеру, не залишивши при цьому жадного сліду. У випадку вбивства д-ра Лева Ребета довший час існувало переконання, що він помер від розриву серця, і щойно втеча Сташинського на Захід виявила злочин. Сташинський також зізнав, що він сам перейшов спеціяльний вишкіл у „Відділі 13", себто в урядовій совєтській школі скритовбивників, та що там уже в тому ж часі вишколювано таких скритовбивників для політичних убивств також в Америці й Англії. Перебування Освалда в Москві допускає можливість, що він міг відбути спеціяльний вишкіл у скритовбивчій школі „Відділ 13" або в інший спосіб міг бути приготований до того страшного злочину, що його доконав в Даллесі".

УКК КООРДИНУЄ СВЯТКУВАННЯ РОКОВИН 22-го СІЧНЯ, ЗАПОВІДАЄ ОДНОМІСЯЧНУ КАМПАНІЮ ЗБІРКИ ФОНДІВ

Ню Йорк. — Український Конґресовий Комітет Америки в цьому році успішно переводить координацію святкування роковин української державної незалежности і соборности 22-го січня та приготовляє інтенсивну кампанію збірки фондів на час від 22-го січня до 29-го лютого. Ці дві проблеми були головною темою окремої пресової конференції, яку влаштовано в приміщеннях УККА та на якій були заступлені: „Америка" (ред. М. Пасіка і ред. М. Дольницький); „Народна Воля" (ред. М. Стахів) та „Свобода" й „Український Тижневик" (ред. З. Снилик). Від УККА в конференції взяли участь: екзекутивний віце - президент Й. Лисогір, касир д-р Я. Падох, ред. В. Мудрий, ред. В. Душник, мгр. Ів. Базарко, ред. П. Сагайдачний, проф. В. Приходько. Під час конференції найбільше уваги віддано справі Національного Фонду, що є головною передумовою активности УККА. Тим часом досвід минулих років показує, що активність УККА і пожертви громадянства на цілі тієї активности не завжди пропорційно розвиваються, бо хоч політична акція УККА, як у Вашинґтоні, так і на міжнародному терені та в наших власних громадах постійно збільшується, то жертвенність громадянства на підтримку цієї активности постійно зменшується. На це склалися різні причини, але головною з них є таки поступове байдужіння нашої громади до наших національних завдань і потреб. УККомітет рішений отрясти Громаду з цього збайдужіння зокрема під час врочистих святкувань роковин 22-го січня і в тому часі, від 22-го січня до кінця лютого, повести найбільш інтенсивну „ударну кампанію" для збірки фондів на політичні цілі УККА. Приявні на конференції представники нашої преси заповіли свою повну співпрацю в цій акції, обмеженої часом з багатьох причин, також у зв'язку з плянованим відкриттям пам'ятника Т. Шевченкові у Вашинґтоні, що вимагатиме найбільшої уваги нашої громадськости. Збіркову „ударну кампанію". УККомітету в нашей пресі координуватиме ред. М. Дольницький з Філядельфії.

Ґолдвотер домагається конґресового слідства в справі ракет

Вашинґтон. — Арізонський сенатор Беррі Ґолдвотер заявив 10-го січня, що він домагатиметься конґресового слідства в справі того, чи американські далекосяжні ракети є такі певні, що ця країна може не продукувати далекосяжних бомбовиків, здаючися тільки на ракети. Ґолдвотер висловив сумнів щодо далекосяжних ракет 8-го січня в Ню Гемпширі, де він вів правиборчу компанію. Секретар оборони Роберт МекНамара зараз заявив був, що сенатор Ґолдвотер шкодить справі оборони цієї країни, коли публічно сумнівається в її найкращу зброю. Сенатор Ґолдвотер повторив у Вашинґтоні свій сумнів щодо ракет, кажучи, що він не складав своєї заяви в Ню Гемпширі „з політичних причин", і що він домагається слідства в справі далекосяжних ракет, бо не вірить в те, щоб вони давали належну оборону цій країні на випадок потреби. Ґолдвотер голосував проти ратифікації договору про припинення пробних атомових вибухів. Він каже, що й інші члени Конґресу мають сумніви в цій справі, і що вороги ЗДА напевно знають про це. Ґолдвотер є генерал майором летунства і членом Сенатської Комісії Збройних Сил.

Сніговії в численних стейтах спричинили труднощі в комунікації

Ню Йорк. — В неділю 12-го січня сніговія з північного заходу дійшла до східнього узбережжя, і в стейті Ню Йорк нападало коло 10 цалів снігу, в місті Ню Йорк в неділю було 4 цалі, а в понеділок вранці сніг падав далі і сніговія спричинила те, що закрито деякі летовища, та сповільнилася комунікація автобусами й автами. В стейті Мізурі в неділю впало 5 цалів снігу, в південній частині стейту Іллиной коло 10 цалів, вітер зі швидкістю понад 40 миль на годину робив снігові насипи, що утруднювали колову комунікацію. В стейті Індіяна понад 100 авт застрягли в снігу на шляху між Ірл Парком і Кентелендом. Слаба видимість утруднювала корабельну комунікацію. В Ню Йорку 220 машин розсівали по вулицях сіль, щоб розтоплювати сніг.

● **Деякі бизнесові кола** у Сан Франсіско не є дуже вдоволені з того, що там відбудеться Республіканська Номінаційна Конвенція в липні цього року, бо ця однотижнева конвенція дорого їм коштує, але не дасть їм надзвичайних прибутків, тільки спричинить замішання в тому часі, коли є найрухливіший час для туристики.

ПАНАМА І ЗОНА ПАНАМСЬКОГО КАНАЛУ





Із заворушень в Панамі. Панамські студенти „арґументують" з американською поліцією в зоні Каналу. В результаті тих „арґументів" понад 20 осіб, включно з трьома американськими вояками, згинуло, а кілька сот осіб було поранених.

Кастро прилетів до Москви „на відпочинок і лови"

Москва. — Кубинський комуністичний диктатор Фідель Кастро прилетів в минулу неділю 12 січня ц. р. до Москви на „ферії", що їх мають виповнити наради з Хрущовим та — лови „в засніжених лісах Совєтського Союзу" — як кажеться в офіційному комунікаті ТАСС-а. У тому ж комунікаті є твердження, що Нікіта Хрущов запросив був Кастра приїхати вдруге до Совєтів ще під час його минулорічної травневої візити. Про приїзд Кастра до СССР повідомлено пресу щойно тоді, коли великий совєтський літак ТУ-114 був в половині дороги між Гаваною і Москвою, пробувши її в 15-х годинах. Разом з Кастром летіла назад до Москви совєтська делеґація, яка під проводом Миколи Подгорного була приявна на святкуванні на Кубі 5-річчя приходу до влади Fiделя Кастра. Західні коментатори вважають, що Хрущов викликав Кастра до Москви у зв'язку з заворушеннями в Панамі та використовуванням цих панамських подій Кубою і комуністичним Китаєм для пожвавлення експорту комуністичної революції до країн Латинської Америки. З другого боку — становище СССР на Раді Безпеки ОН у зв'язку з панамсько-американським конфліктом виказувало б, що СССР не є тепер заінтересований у загострюванні відносин з ЗДА, яке перш усього заблькувало б достави збіжжя з Америки до СССР.

ЗДА вислали кружляк на води Південного В'єтнаму

Сайґон. — У цьому тижні завітає на води Південного В'єтнаму важкий кружляк „Провіденс", прапорний корабель могутньої Сьомої Фльоти, яка своїми 125 кораблями сторожить на водах південно-східньої Азії. „Провіденс" — довгий на 660 і широкий на 66 стіп. Він є озброєний 12-ма гарматами та 120 керованими ракетами типу „Терієр" із засягом на 65 миль; має залогу 67 старшин і 945 моряків. Сьома Фльота розпоряджає 650 літаками і 64 000 моряків. Віце-адмірал Томас Мурер признав, що ціллю десиґнування того так важкого кружляка на води Південного В'єтнаму є задемонструвати силу Америки та її активне зацікавлення справою оборони тієї країни проти комуністичної аґресії. Тому „Провіденс" припливе до Кеп Сент-Жак у гирлі ріки Сайґону, звідкіля поплиае 50 миль в глибину країни в сторону столиці Сайґону, де впродовж трьох днів школи, вояки й громадські організації зможуть відвідувати корабель. Його приявність на водах Південного В'єтнаму має скріпити мораль південно-в'єтнамського війська і керівних політичних кіл, які — під впливом комуністичної пропаґанди та збаламучені виступами французького президента де Голя в користь „невтралізації" В'єтнаму, завжди не є певні, чи ЗДА не відмовляться від дальшого активного підтримування південно - в'єтнамської війни проти комуністичних партизанів.

Продовжуються наради про морську атомову фльоту Заходу

Париж. — Від 11-го жовтня мин. року в головній кватирі НАТО під Парижем ведуться наради над американським проєктом створення надводної морської фльоти з атомовими ракетами, з різнонаціональними залогами. В останньому тижні осягнено поважний поступ, бо 5 держав — Західня Німеччина, Британія, Італія, Греція і Туреччина — погодилися взяти участь в експерименті з одним американським нищильником, озброєним ракетами, з різнонаціональною залогою. Вправді Британія заявила, що остаточне рішення про її участь у такій фльоті залежатиме від її майбутнього уряду, який постане з вислідів цьогорічних парляментарних виборів, проте рішення щодо участи в отому експерименті з одним воєнним кораблем ЗДА вважається за доказ великого заінтересування британських кіл.

РОЗМОВИ В СПРАВІ ПАНАМИ ПРОДОВЖУЮТЬСЯ В ЗЛАГІДНЕНИХ ОБСТАВИНАХ

Панама. — В неділю, в четвертому дні заворушень в Зоні Панамського Каналу, настало поважне відпруження, хоч окремі панамські цільні стрільці (снайпери) непокоїли американських поліцистів на терені зони. Американський уряд погодився на те, щоб у всіх випадках поруч американського прапора повівав й панамський. ЗДА погодилися також на те, щоб члени Панамської Крайової Гвардії могли переходити кордони Американської Зони. Це тим часове порозуміння зроблено на інтервенцію Міжамериканської Мирової Комісії, яка посередничила між американськими й панамськими делеґатами. Панама домагається зміни тепер обов'язуючого договору, і в цій справі вже почалися переговори, бо ЗДА погодилися на те, щоб американська місія, яку президент Джансон вислав до Панами під проводом асистента державного секретаря Томаса Манна, і яка мала вернутися до Вашинґтону в понеділок, залишилася довший час в Панамі, бо про це просив панамський міністер закордонних справ д-р Фернандез Ґаліело Соліс. ЗДА погодилися на те, щоб панамські ґвардисти могли переходити на терен зони, бо тільки тоді вони зможуть втримати порядок та не допустити панамських громадян до незаконних дій на терені Каналової Зони. Представник ЗДА асистент державного секретаря Едвін М. Мартин домагається, щоб панамський уряд ґарантував безпеку американських громадян в Панамі і щоб Панамська Крайова Гвардія припинила акцію панамських „снайперів", які з дахів домів стріляють до американських поліцистів на терені Зони Каналу. Панамський уряд повідомив, що досі заарештовано понад 500 осіб за те, що підбурювали до заворушень і до грабування. Крайова Гвардія загострила зарядження в справі посідання зброї. В таких злагіднених обставинах почалися переговори про зміну теперішнього договору, і є повна надія, що мирним способом буде розв'язана ця панамська криза, яка впродовж 4-ох днів спричинила смерть двадцять кількох осіб та поранення соток панамських громадян і американців.

Нові заворушення в Зоні Панамського Каналу мають за собою 60-річну історію труднощів у відношенні між Панамою та ЗДА. До цих труднощів належать такі справи, як домагання повної суверенности для Панами, збільшення заплати за вживання каналу та нарікання на несправедливі платні панамським робітникам. Згідно з договором із 1903-го року ЗДА дістали право користуватися каналом на необмежений час та виконувати там таку владу, яку вони виконували б, „коли б були сувереном" тієї території. 2-го березня 1936-го року цей договір дещо змінено, але в договорі з 1955-го року стверджувано, що не можна однобічно змінювати договору з 1903 ані з 1936-го років. Останні більші заворушення й демонстрації були в 1959-му році. Уряд ЗДА погодився на домагання панамських громадян, щоб на американських будинках були вивішувані поруч американських також і панамські прапори. Безпосередньою причиною теперішніх заворушень було те, що губернатор Зони Панамського Каналу Роберт Дж. Флемінґ, молодший, зарядив, щоб починаючи від 2-го січня, прапори повівали тільки на 17-ох будинках, і щоб панамські прапори були поруч американських. Згідно з цим зарядженням на американській школі не повинні бути прапори, але учні однієї середньої школи (гай скул) вивісили тільки американський прапор. Це спричинило демонстрацію панамців проти того, а пізніше прийшло до кривавих заворушень і мешканці Панами переходили до Зони Каналу, де підпалювали американські будинки, палили авта, вибивали вікна та стріляли до американської поліції і вояків, які не пускали їх на територію, що є під американською контролею. В суботу 11-го січня повідомляли, що число вбитих виносило 20 осіб, в тому 3 американці, а число поранених кілька соток, бо військо мусіло стріляти у власній обороні, коли панамські демонстранти кидали на американських вояків ґранати та стріляли з рушниць. Президент Джансон в п'ятницю й суботу нараджувався з численними дорадниками та вислав окрему комісію на чолі з Томасом С. Манном, асистентом державного секретаря, на переговори до Панами. Туди поїхали також представники Об'єднаних Націй та делеґати з Організації Американських Держав.

Ульбрехт, після відвідин у Москві, „примирливий" до Західнього Берліну

Берлін. — Східньо-німецький диктатор Вальтер Ульбріхт провів минулі п'ятницю й суботу 10 і 11 січня ц.р. у Москві на розмовах з Хрущовим та іншими високими совєтськими урядовцями. Його вітали і прощали з парадою, у приявности Нікіти Хрущова й Леоніда Брежнєва. Тому, що Ульбріхт прилетів з своїм віце-міністром закордонних справ Отто Вінцером, а по совєтському боці був приявний на тих нарадах також Василій Кузнєцов, то коментатори здогадуються, що головною темою нарад було дальше відношення до проблем Німеччини і Західнього Берліну. Видно, що рішено там маніфестувати „миролюбну" лінію, бо зараз після повороту Ульбріхта до Східнього Берліну його представник Еріх Вендт запропонував, що східньо-німецькі власті готові давати західнім берлінцям перепустки до Східнього Берліну в усіх „вийняткових родинних випадках", як — відвідування недужих членів родини, приїзд на весілля, похорон і т.п.

У СВІТІ

● **Алексєй Аджубей**, зять Хрущова, оповів тепер через московське радіо свій спомин із зустрічі з колишнім президентом Кеннеді. Кеннеді, з яким Аджубей мав інтерв'ю, запитав Аджубея, чи в Совєтах будують атомові схоронища. Аджубей відповів, що совєтські власті видали розпорядження, щоб під час атомової атаки люди лягали на землі, накривались простиралом і помалу повзали в сторону цвинтаря. „Чому помалу?" — мав запитати Кеннеді". „Щоб не викликувати паніки" — відповів жартун Аджубей і Кеннеді мав засміятись з такого дотепу.

● **Чу Гунґ-чінґ**, прибувши в жовтні мин. року до Токіо як перекладач в складі одної комуно-китайської делеґації, втік до совєтської амбасади, заявивши, що не хоче вертатися до комуністичного Китаю. Однак Совєти передали його японській поліції, яка загрозила йому покаранням за переступлення терміну важности візи. Тоді він заявив, що хоче переїхати до Тайвані, осідку вільно-китайського уряду, але поки японці перевели цю справу, він знову змінив думку і просив відставити його назад до комуністичного Китаю.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand Street, Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provide for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Сити і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів. Чеки і mone orders виставляти на: "Svoboda".

Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25.—Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J. 07303

Джерело ненависти

Можна погоджуватися або не погоджуватись з політичною філософією речника консервативного крила Республіканської партії, сенатора Б. Голдвотера. Але з-посеред його критичних завваг у зв'язку із зверненням президента Джансона „Про стан Унії" одно місце заслуговує на признання. Він висловив здивування, що Президент, тавруючи ненависть, жертвою якої впав Джан Ф. Кеннеді, промовчав, з чийого властиво боку проявилась ця ненависть, яке джерело цієї ненависти, що скерувала смертельні постріли в сторону Президента ЗДА.

Промовчання цієї „дрібнички" не було випадкове. Адже від першої хвилини, як лише виявилось, що здогадним вбивником Кеннеді був фанатичний комуніст, утікач до СССР, звеличник Фіделя Кастра, — Лі Освалд, позначилась якась дивна тенденція керівних американських кіл промовчувати дійсне і єдине джерело того страхітливого злочину. Сотні мільйони до глибини потрясених людей ставили собі запит: з якого середовища міг вийти злочинець, що доконав те безглузде, жорстоке скритовбивство?! Тому, що вбивство з 22 листопада 1963 сталося у Далласі в Тексасі, в одному з центрів расових пристрастей, в перший момент могло здаватися, що ідея злочину постала в колах правих екстремістів. Одначе схоплення Лі Освалда негайно вияснило ситуацію. Але й тоді, не зважаючи на виявлення правди, що не фанатик расового поділу, а фанатик комунізму був дійсним убивником Президента, республіканський сенатор із Тексасу, Джон Товер, колишній явний критик політики президента Кеннеді отримав так багато погрозливих листів, що мусів перевезти свою родину в інше місце. І в багатьох американських та закордонних часописах продовжувалась кампанія не проти комунізму, як джерела смертельної ненависти до всього, що вільне, творче, незалежне, а — проти „правих екстремістів".

Очевидно, що вбивство президента Кеннеді комуністом було дуже не на руку Хрущову, коли він, примушений економічною кризою в СССР і своєю сварнею з китайськими співпартійцями, проповідує „співіснування" з Америкою. І тому Хрущов і Фідель Кастро намагалися відмежуватись від того убивства. З їхнього боку таке відмежування було зрозуміле і логічне. Але незрозумілою та обурливою річчю була поквапність, з якою частина американської преси повірила крокодилячим сльозам комуністичних ватажків.

Комуністичні лідери свідомі небезпеки, яка постала б для них, коли вбивство президента Кеннеді, зрушивши з апатії ввесь американський політичний і духовий світ, змобілізувало б його проти комунізму. Тому вони відпекуються від Лі Освалда. Що більше, в „Ізвєстіях" з 5-го січня цього року появився текст комуністичного еляборату, який взагалі піддає під сумнів, що Освалд убив Джана Кеннеді, дармащо сама вдова по Лі Освалді переконана, що її чоловік був убивником і виявила, що Лі Освалд стріляв також на „правого" генерала Вокера!

Промовчується в Америці комунізм, як джерело ненависти, що вбила Кеннеді, в ім'я „співіснування" з Москвою, надхненницею вбивника. Але з останніх повідомлень виходить, що власті, які працюють для повного вияснення страхітливого злочину в Даллесі, заінтересувалися та прослідкують свідчення вбивника провідників українського визвольного руху д-ра Лева Ребета та Степана Бандери. Для багатьох не було б дивом, як би Кремль виявився не тільки „надхненком" злочину в Даллес.

Пропаґанда і дійсність

Коли вірити промовам і заявам Хрущова та його плянувальників, то совєтська економіка перебуває в стадії безупинного росту й бурхливого розвитку. Кілька тижнів тому на сесії Верховного Совєту СССР у Москві головний совєтський плянувальник Пьотр Ломако переконував учасників сесії, що СССР переганяє З'єдинені Держави Америки в усіх ділянках господарського життя, зокрема в індустрії. У відповідь на висловлені західніми господарськими колами сумніти щодо спроможности Совєтського Союзу зреалізувати запропоновану Хрущовим програму велетенської розбудови хемічної промисловости і на їхні ствердження, що для здійснення цієї програми Совєти потребуватимуть закордонних кредитів, значить, допомоги від західніх „імперіялістів і капіталістів", Хрущов в одному із своїх останніх виступів бундючно заявив, що ніяких кредитів від „капіталістів" Совєтський Союз не потребував і не потребує, і що заплянована програма буде зреалізована власними силами й засобами. Таку бундючну заяву Хрущов вигосив, не зважаючи на те, що в той же самий час вислані за кордон совєтські торговельні місії мали цілком конкретне доручення добиватися у торговельних взаємнинах із Заходом довгореченцевих кредитів.

До правильного висновку, що Совєтам — які опинилися у важкій кризовій ситуації — потрібні за всяку ціну кредити вільного світу, прийшли недавно економічні експерти Американської Центральної Розвідчої Агенції в опублікованій ними аналізі сучасного господарського стану СССР.

Основні ствердження і висновки цієї аналізи змальовують дуже критичну картину совєтської економіки. Прославлюваний московськими самодержцями її бурхливий ріст і розвиток є насправді безупинним спаданням униз. Господарський розвиток СССР, що в перших роках після війни був подекуди прискорений і досягав від 6 до 10% річно останніми двома роками раптово обнизився і становить всього лише 2.5% річно, значить менше, як господарський розвиток в ЗДА, що становить пересічно 3.5% річно. Дуже критична ситуація також із совєтськими резервами золота. При річному видобутку, що виносить $150 000 000 річно, резерви совєтського золота зменшилися останнім часом на два більйони долярів. Дошкульного провалу зазнало совєтське сільське господарство: в 1963-му році продукція збіжжя зменшилася на яких 10 000 000 тонн у порівнянні із 1962-им роком.

Щоб рятувати економіку від ще глибшого провалу, а саму комуністичну систему від повного політичного краху, кремлівські самодержці хапаються, як потапаючий стеблини, різних рятувальних засобів і способів. Найперше таким рятувальним заходом мала бути перебудова всього керівного сільськогосподарського апарату, потім прийшла черга на скасування травопільної системи, тепер іде нібито про „велику хемію", але насправді ставку робиться на... кредити „капіталістичного" Заходу. Не зважаючи бо на всі заперечення Москви, вся совєтська зовнішня і внутрішня політика наставлена на одержання тих кредитів. Для цієї ж мети започатковується „мирну коекзистенцію" з країнами Заходу, підписується договори про заборону атомових випробувань, проголошується заяви про зменшування воєнного бюджету, про редукцію збройних сил і т. п. У Кремлі свідомі того, що без цих кредитів годі буде врятувати не тільки совєтську систему, але й — себе самих.

Мирослав Прокоп

ПІДСУМКИ ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ СССР І УКРАЇНИ

I

У січні минулого року совєтська преса повідомила, що Державне статистичне управління СССР закінчує публікувати збірники про підсумки перепису населення Совєтського Союзу з 1959-го року. В повідомленні сказано, що всіх збірників буде 16, — один, присвячений цілому СССР, а інші окремим республікам. В останніх місяцях більшість цих збірників появилася.

Переді мною два томи згаданої серії. Перший має заголовок „Итоги всесоюзной переписи населення 1959 года. СССР", другий називається так само, з тим, що на місце „СССР" подано „Украинская СССР". Обидві публікації появилися у видавництві згаданого статистичного управління. Тираж першої — 32 000, другої — 7 900 примірників. Побіч даних, опублікованих раніше в совєтській пресі, обидва довідники містять статистичні дані про число і розподіл населення поодиноких республік, його розселення по містах і селах, національність, вік, стать, професію, рівень освіти, мову тощо. Усі дані наведено не статично, але в їх розвоєвій тенденції. Для цього служить порівняння майже всіх статистичних показників з 1959-го року із даними 1939-го року. Тому, що ці книжки появилися через три роки після проведення перепису населення, деякі дані доповнено до дати 1-го липня 1962-го року.

Усі дані перепису населення вимагають основної і фахової аналізи по окремих ділянках. Без цього важко говорити про серйозну спробу оцінки становища в СССР і в Україні. Правда, треба брати до уваги оправдані застереження до совєтської статистики, яка завжди була і є інструментом політики. В цих же статтях ідеться тільки про перші інформації і висновки.

Перетворення в числі і характері населення СССР і України

З проголошеного свого часу висліду перепису населення з 1959-го року стало відоме, що на 15-го січня 1959-го року на території всього ССР жило 208 800 000 людей, в тому числі 94 млн. чоловіків та 114.7 млн. жінок. Із згаданих 208.8 млн. населення 99.9 млн. або 48% творила міська людність, а 108.8 або 52% сільська. „Итоги", присвячені цілому СССР, подають таку приблизно оцінку на 1-го липня 1962-го року: 221.4 млн. всього населення, в тому числі 113.4 млн. або 51% міське населення, 108 або 49% сільське. Ці числа дуже вимовні. Бо оце вперше в історії СССР кількість міського населення перевищила кількість селян. Це — великий крок у порівнянні із станом 1913-го року, коли в царській імперії тільки 18% населення жило по містах і аж 82% на селі. Для прикладу треба навести, що в Америці у 1959-му році на всіх 177 млн. населення лише 21.1 млн. жило на фармах.

Якщо йдеться про Україну, то на 15-го січня 1959-го року в УССР жило 41.8 млн. людей, в тому числі 18.6 млн. чоловіків і 23.2 млн. жінок. Такої великої переваги числа жінок над числом чоловіків не було в Україні у 1939-му році: 19.3 млн. чоловіків і 21.1 млн. жінок. З цього видно, яке страшне спустошення серед чоловіків зробила війна і репресії комуністичного режиму.

Інтересно відмітити, що сама природа частинно вирівнює існуючі „ножиці" між числом чоловіків і жінок: в Україні, як і в цілому СССР, число хлопців більше, як число дівчат. Ось так в групі 0 - 9 років хлопців в Україні було в 1959 році 4 029 745, а дівчат 3 860 717. В групі 10-19 років хлопців 3 253 901, а дівчат 3 235 641. Від 20 до 30 року життя кількість дівчат вища, хоч не надто. Більші різниці є у віці між 30 і 34 роками (1.6 млн. чоловіків і 2.1 млн. жінок), між 35 і 39 роками (1 млн. чоловіків і 1.5 млн. жінок), у групі між 40 і 44 роками (812 000 чоловіків і 1.3 млн. жінок), і в наступних групах 45 до 49 років (1 млн. чоловіків і 1.7 млн. жінок), 50 - 54 років (917 000 і 1.4 млн.), 55 - 59 (681 000 та 1.2 млн.).

Окрему сторінку етнічного обличчя народів СССР творить вік. Вислід перепису населення Совєтського Союзу кваліфікує ці народи як народи з переважаючим відсотком молоді. І так, мешканце СССР від 1 до 34 року життя творять — 64.9% населення. Правда, на Україні цей відсоток дещо нижчий — 61.2%, або 25.6 млн. людей. Нижчий від України відсоток мають тільки Литва — 61.1%, Латвія 54.9%, Естонія — 53%. Найбільшу кількість молодих людей, значить у віці від 1 до 34 років, мають вірмени — 73.8%, а далі азербайджанці, таджики, узбеки. Зате Україна має одне з найвищих в СССР число людей понад 34 роки життя — 38.8%.

Усі дані стосуються до стану з січня 1959-го року. Якщо йдеться про загальне число населення, то збірник, присвячений Україні, подає також дані на 1-го січня 1962-го року. Автори передбачають, що тоді в Україні жило 43 526 700 людей. 1-го лютого 1963-го року у газеті „Радянська Україна" надруковано повідомлення Центрального статистичного бюра при Раді міністрів УССР, в якому м. ін. сказано, що на 1 січня 1963 року в Україні жило „приблизно — 44 000 000 населення". Значить, це остання офіційна інформація про число населення України.

41 800 000 населення, яке проживало в Україні в січні 1959-го року, розподілялося так: 19.1 млн. в містах, значить 46%, а 22.7 млн. або 54% в селах. Із 43.5 млн. людей, що жили в Україні на 1 січня 1962-го року, 21.3 млн. було в містах, значить 49%, а 22.1 млн. або 51% в селах. Отже, хоч в Україні також відбувається постійне пересування населення із сіл до міст, в 1962 році в Україні все ще більше людей жило по селах. При тому серед селян жінок було 12.8 млн., а чоловіків 9.9 млн. У той же час по містах України жінок було 10.4 млн., а чоловіків 8.6 млн. (Це дані з січня 1959-го року).

Сильвестер Пігуляк

САДІВНИЧИЙ ФРОНТ

Існує в Америці життьова ділянка, що в'яже яких 90% американців в один, сказати б, фронт, що його можна назвати „садівничим фронтом". В другій половині 19-го століття набрала ця ділянка організаційних форм. Любителі різних ділянок садівництва почали гуртуватися в клюбах, щоб у такий спосіб осягнути швидше і легше намічену мету: збудити почуття краси у своїх членів та піднести природну красу країни. Тисячі садівничих клюбів, розкинених по містах і містечках ЗДА, мають сотки тисяч членів, що творять до певної міри аванґард багатомільйонової армії садівників. Маємо на думці садівників - аматорів, бо садівники - професіонали творять окрему організацію. В поодиноких стейтах ЗДА виходять періодичні журнали, що інформують про найновіші здобутки у садівництві і дають вказівки молодим та старим садівникам, як, де і що вирощувати, щепити, садити.

І треба признати, що спільним зусиллям дрібних садівників - аматорів пощастило добитися поважних успіхів. Рідко можна побачити в Америці мешканевий будинок, при якому не було б травника, квітів, вічнозелених і листкових кущів, деревець та дерев. Мільйони американців, без уваги на те, чи вбогі вони чи багаті, витрачають кожного року величезні гроші на придбання нового інвентаря до своїх садків. Сказав би дехто, що це зайва річ, бож раз висаджений садок може задержати свій інвентар цілі десятиліття. Та ба, так воно не є. В американському садівництві існує мода, що забирає слово з початком кожного весняного сезону.

Про нові „модерні речі" для наших садків дбають т. зв. норсері, що широко розрекламовують свій крам. Більші садівничі заклади видають кольорові каталоги із знімками поодиноких кущів, дерев та квітів, з цінами на них та інформаціями щодо світла, тіні, удобрення, вологи і т. п. що їх потребують всі ті рослини.

Після того, як минається різдвяна метушня, разом з іншими поштовими посилками приходять і садівничі каталоги. Звичайно отримують їх люди, які щось купували в садівничих закладах. Але часом отримують їх і такі люди, що ніколи нічого там не купували. Вони дивуються, звідкіля їх в такій -то норсері знають. Річ проста: існують спеціяльні аґенції, що їх „бизнесом" є подавати адреси різних людей.

Що, властиво, означає „мода" в садівництві? А от що. Років із шість тому каталог одної норсері в Огайо пропонував своїм клієнтам „завждиродючу" бросквиню, чи т. зв. пічесу. „Завждиродюча" не означає, що те дерево буде родити і взимі. Справа в тому, що на такому дереві літньою порою можна бачити рівночасно і цвіт, і зелений, і дозрілий овоч. Тож маючи у своєму садку кілька таких дерев, можемо споживати свіжі бросквині ціле літо. Так говорить теорія, а що каже практика — нехай про це висловляться ті, що такі дерева посадили.

Чотири роки тому з'явилася пнуча трускавка, що її назвав винахідник німець „Соняна". Трускавка, що пнеться по драбинці на кілька стіп, це таки сенсація, і знайшлося на неї чимало покупців, а між ними і я, дармащо коштувала вона $2.40. У своєму садку я ствердив пнучість тієї трускавки, але, відкривши другу, вартіснішу її сторінку арому, що майже дорівнює нашим суницям, зрікся сенсації пнучности і повернув плекання тієї трускавки на практичну лінію. Якщо культивувати цю трускавку в нормальний спосіб — на землі, вона менше висилюється, родить краще, а заразом дає більше молодого наросту. Німці — річ знана — мають мало простору, і в Німеччині пнуча трускавка певно пожадана й поважана. А в міжчасі ціна на цю трускавку впала до 50 центів, а то нижче, бо ринок заспокоєний і попит на неї малий.

Плекання овочевих дерев у малих садках виявилося непрактичним і коштовним, бо боротьба із шкідниками вимагає праці і грошей, а вартість овочів не покриває видатків. Американці, а між ними й наші старі еміґранти, вже перестали садити овочеві дерева по своїх малих садках, а нові еміґранти садять, але й вони згодом підуть слідами старшої американської ґенерації. Зате дрібні овочі, як трускавки, альпійські суниці, ожини, малини, схрещені малино - ожини, порічки та аґрест, втішаються симпатією, і їх часто подибуємо в малих садках побіч орнаментальних кущів.

У рямцях цього репортажу, що має поінформувати зацікавлених про „садівничий фронт", залишається ще відповісти на питання: чи і українці - еміґранти дали свій вклад до цього фронту? Відповідь ясна: так! Уже кілька років розхвалюють у своїх цінниках деякі садівничі заклади карпатський (волоський) горіх, продаючи його деревця по 4 - 5 долярів. А садівничий заклад Міллера у нюйоркському стейті подає у цінннику із 1962-го року таку історію нашого волоського горіха: „Отець Павло Крат, бувши на місійній службі, відкрив ці загартовані дерева у низинах Карпатських гір, де морози досягають 30-40 ступнів нижче зера. Отець Крат вибрав найкращі овочі із 50 дерев і посадив одну частину із них у своєму садку в Торонті. Решту цього насіння переслав він зацікавленим садівникам в Америці. З цього насіння виросли величезні дерева, що добре родять і витривалі на місцеве підсоння".

Історія нашого волоського горіха не була б повною, якби я не згадав тут і свого вкладу. Мій приятель Родак отримав у 1961-му році з Пряшівщини різдвяну посилку із 2 фунтами горіхів. З тої посилки дісталось мені шість горіхів, з яких я виростив п'ять деревець. Два із них дістались двом моїм приятелям, а три я висадив у своїм садку, де вони перебули минулорічну тяжку зиму без особливої охорони.

Ми мали в краю — особливо між учительством — прекрасних фахівців: городників, садівників і пасічників. Деякі з них є тут між нами і від них можна дечого навчитися, якби ми виявили охоту надати нашій дії організованої форми і не виходили з позиції всезнайка. А зорганізувати клюби садівників у поодиноких українських скупченнях річ легка, дешева і корисна. Учімося і ми чогось від американців.

Садівництво аматорів — це вправді трохи коштовне підприємство. Але тут річ не у заробітках. Це певного роду спорт, що дає людині вдоволення, скріплює здоров'я та заставляє забути прикрощі будня.

● **Східньо - німецька поліція** відкрила і знищила динамітом підземний тунель, що вів з-під одного будинку в Східньому Берліні на подвір'я вугільного складу в Західньому Берліні. Коротко перед приходом туди поліції втекли тим тунелем три молоді дівчини.

● **На Філіпінах** відбулися наради індонезійського й філіпінського президентів Сукарна й Мацапаґаля над дальшим відношенням тих держав до Маляйзії — південно-азійської держави, проти якої веде активну кампанію Індонезія. Названі президенти рішили, що ніби вони готові спільно нарадитись з прем'єром Маляйзії князем Абдул Рахманаом над мирною ліквідацією конфлікту, але той останній вимагає, щоб спершу Сукарно перестав висилати індонезійські війська для ведення партизанки проти Маляйзії.

Українська школа і книжка в Австралії

У нашій пресі в Америці рідко читаємо про українських поселенців в Австралії, про їх життя, організованість і успіхи в культурній праці. Українські поселення в цій країні — наймолодші, бо почалися щойно після другої світової війни і хоч би тільки з цієї причини заслуговують на особливу увагу. Це ж доводилося творити своє життя без жадних попередніх основ — українці в Австралії були взагалі невідомі. І тепер, після 15 років, особливо цікаво порівняти українське життя в Австралії із життям в Америці, де вже десятки років тому поселилися перші українці.

І зразу доводиться ствердити, що наші люди в Австралії зуміли зразу ж на зовсім новому ґрунті будувати своє життя по-новому, без того вантажу минулого, який мали наші люди на американському терені. І здається, що, дякуючи власне цьому необвантаженню минулим, українці в Австралії мають сьогодні такі успіхи, якими й досі не може похвалитися українська громада ні в ЗДА, ні в Канаді. Такий успіх — це передусім українська Центральна Шкільна Рада, яка минулого року святкувала своє десятиріччя під проводом свого голови, проф. Дмитра Нитченка. Оця Шкільна Рада об'єднує все рідне шкільництво в Австралії, кермує ним, унапрямлює згідно із прийнятими виховниками і навчальними плянами. Минулого року УЦШРада об'єднувала — 42 рідні школи, 4 дворічні середні школи українознавства, 4 курси українознавства і 3 музичні школи — із 2 255 учнями. В книгозбірнях рідних шкіл було минулого року 2 500 українських книжок. УЦШРада — це соборницька установа, яка має повну підтримку архипастирів обидвох українських Церков. В школах, охоплених УЦШРадою, працювало минулого року — 150 учителів включно з священиками, які викладають релігію.

І коли сьогодні в Австралії гомонить українське слово в устах молоді, то це свідоцтво великої роботи, проведеної передусім самими батьками, нашими обидвома Церквами, нашим учительством та молодечими організаціями — Пластом і СУМ'ом. Але ці успіхи осягнено у великій мірі власне тому, що вся робота була кермована пляново і доцільно єдиною спільною установою — УЦШРадою, як агендою СУОА — Союзу Українських Організацій в Австралі.

УЦШРада і її голова проф. Нитченко не вдоволялися самою тільки шкільною справою. Навчити дітей читати й писати, навчити основ українознавства — це ще не все, треба їм защепити любов до читання рідної книжки й рідної преси, бож це двигуни українського життя. І ось уже п'ять років за ініціятивою УЦШРади, власне самого її голови, в Австралії кожного року відбувається „двомісячник української книжки й преси". Ця акція в українському організованому житті в Австралії стала вже традицією, набираючи з року на рік все більшого розмаху. У цих двох місяцях в газеті „Вільна Думка" проходить послідовна кампанія за українську книжку і пресу, проголошується висліди з окремих місцевостей — скільки і на яку суму книжок закуплено, скільки зібрано нових передплат на українську пресу і журнали, хто веде перед в акції, врешті появляються підсумки всієї акції.

Для порівняння варто навести числа: в першому, 1959 році поширено українських видань і зібрано передплат на 88 австралійських фунтів, у 1960 — на 503 фунти; в 1961 — на 1 434, а в 1952 р. — на 2 726 фунтів.

Промовисті числа і промовисті факти. Наймолодша країі, зуміли зразу ж на зовсім наче показує шлях, як здійснювати завдання, що й досі здаються непоборними в українському організованому житті в місцях давнього поселення — в ЗДА і Канаді.

Упорядкувати справи рідного шкільництва і при тому його основним змістом зробити культ-пошану і любов до рідного слова в рідній літературі і пресі — це той приклад, що його дають українці в Австралії. Приклад, що його варто і треба наслідувати.

Д. Б.

Д-р Лука Луців

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА

(У сторіччя з дня народження письменниці)

I

Чотири автобіографії О. Кобилянської

Автобіографії — це важливий засіб до пізнання творчости мстців. Цінними вони є і при оцінці творчости письменників, бо деколи відкривають в автобіографіях заслону, за якою виникали їхні твори.

Є чотири автобіографії Ольги Кобилянської. Перша — це „Лист до Франтішка Ржегоржа" з 17-го січня 1898 ., — чеського етнографа, який цікавився українською культурою і збирався написати про нашу письменницю статтю до чеської енциклопедії, т. зв. „Оттового Словника". Ця автобіографія має всього три сторінки друку і вперше надруковано її в третьому томі „Творів О. Кобилянської", в Києві 1956, ст. 543-545.

Друга автобіографія Ольги Кобилянської належить до 1903 року. Її написала письменниця для болгарських читачів, передавши на руки болгарського письменника Петка Тодорова, з яким познайомилася 1900 р. Вперше надруковано цю автобіографію в „Хрестоматії критичних матеріялів" (том III, Київ 1949 р., ст. 268-269), а передруковано у згаданому виданні творів О. Кобилянської (III-ій том, ст. 546-550).

Найбільша і найдостовірніша третя автобіографія подана з листом до проф. д-ра Степана Смаль-Стоцького. Називається вона „Про себе саму". Авторка почала писати її 15 грудня 1921 р., а закінчила 2-го лютого 1922-го року. Цю автобіографію проф. Степан Смаль-Стоцький обговорював із студентами на семінарі Українського Вільного Університету в Празі в 1922-му році у зв'язку з відзначуванням 35-ліття літературної творчости О. К., а вперше надруковано її в Чернівцях у 1928 р. в книзі „Ольга Кобилянська". Альманах у пам'ятку її сороклітньої письменницької діяльности (1887-1927). Автобіографія на ст. 41-65[1].

Четверта автобіографія написана в березні 1927-го року і надрукована в листопадовій книзі „Літературно-Наукового Вістника" у Львові, 1927, т. XC IV, стор. 212-216 та в IV томі ювілейного видання творів О. Кобилянської, що вийшло в Харкові у видавництві „Рух" (ст. 77-89).

У листі, висланому з Чернівець до Фр. Ржегоржа, О. Кобилянська, подавши докладну бібліографію своїх писань до до 1898 р., писала:

„Від шістьох років не їжджу ніде — хіба вліті в гори, в свою давню батьківщину. От видите, я „справдешній мужик". Не сходжуся ані з літератами, ані з ученими, і розривки мої дуже примітивної натури. Може бути, що тому, що я все з наймолодших літ не могла ділитися думками, в мене виробилося таке, що не ма.о найменшого дару до бесіди. Хто мене з писем не знає — не дав би за мене ані три крейцари".

Про напрям своїх творів писала О. Кобилянська Фр. Ржегоржеві таке:

„Я ніяк не належу до „золістів" і до взагалі тої-то школи грубого реалізму, що і тепер відзивається ще десь-не-десь в деяких творах різних писателів. Держуся засади, що артист чи там писатель повинен описувати „вибрану" дійсність і ніколи не забувати, що штука і всякий артизм любить, помимо всього, зніжнення, т. є любить тонкість і делікатність. Всяка грубість відпихає мене, і я не можу з нею брататися".

Авторка радила чеському етнографові звернутися до Осипа Маковея у Львові, який „схарактеризує її твори найліпше", бо „з усіх українських літератів знає лиш він один мене, а мої твори знає він дуже добре; все, ще не друковане, знаходиться в нього. Він є моїм приятелем, і я у всіх моїх літературних справах звертаюся лиш до нього; окрім того, він знає і розуміє мене, яко чоловік, добре, і лиш він може сказати, що знає мене справді добре".

Про О. Маковея згадує письменниця в листах до проф. Ст. Смаль-Стоцького: „Ще спімну, що й особистість Осипа Маковея відограла свою незлу ролю в мене, як у письменниці. Такі нариси, як „Через море", „Стрілець", „Акорди" „Valse melancolique" й інше, про котре я вже забула („Рожі"), походять з часу нашого „письменницького приятельства". Шкода лише, що він сам не пише й є того переконання, що „не варто" писати і „нема для кого писати". Так я чула. Не сходжуся з ним і не бачуся вже від майже 18-19 літ".

З листів О. Кобилянської до О. Маковея виходить, що між цією письменницькою парою було глибоке почуття, не тільки редакційно-професійне відношення. Проте, кажуть, що Маковей не відважувався одружитися з тією естеткою, при якій не вільно було лягти для відпочинку на софу в скарпетках.

Нарис „Через море"

В автобіографії „Про себе саму" Кобилянська згадує, що її нарис „Через море" походить із часу приятелювання із Маковеєм. Ось уривок із цього твору, який є характеристичний для авторки „Царівни", що змагалася за рівні права для жінок:

„Дві білі меви (чайки) сидять на березі і перечаться. Більша й менша.

— Я мушу перелетіти море! — каже більша, т. є він. — Мушу перелетіти конче! Мені треба усісти на високій скалі на другім березі моря. Кажуть — відти такий вид, якого ми тут на морі не маємо. І кажуть, хто раз там залетить, звідти ніколи не може вертати. Значить, треба рішитися на все: або тут, або там. А я хочу туди!

[1] У згаданому вище III томі „Творів О. К." ред. О. К. Бабишкін дає таке пояснення: „С. Смаль-Стоцький (1859-1938) — професор-філолог буржуазно-націоналістичного напрямку" (ст. 621).

УСЯ ЦЬОГОРІЧНА КОЛЯДА НА ХАРИТАТИВНУ АКЦІЮ ЗУАДК!

Пожертви висилати: UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE 5020 OLD YORK ROAD PHILADELPHIA, Pa. 19141

ЛИСТОПАДОВА АКАДЕМІЯ В ДІТРОЙТІ

3-го листопада 1963 заходами УККА, Відділ у Честері, Па., при співучасті української католицької і православної парафій у Честері, Па., та всіх українських організацій влаштовано о 6-ій год. вечером у залі Української Католицької Школи Листопадове свято. З радістю констатуємо, що в Честері відбулося одно Листопадове Свято і українське суспільство як одна українська родина громадно взяла участь у тім святі.

Свято попереджено відслуженням Панахид за поляглих Героїв Листопадового Зриву, які були відправлені в українській католицькій і православній церквах.

Свято розпочалося відспіванням панною Роз-Марією Гавриляк американського гимну при акомпаніяменті пані Люби Гавриляк.

Свято відкрив виконуючий обов'язки голови Відділу УККА в Честері, Па., інж. Сергій Шевченко. Згадкою про Листопадовий Зрив та привітанням присутніх від Відділу УККА, заходами якого і відбувається свято, впровадив присутніх у святочний настрій.

Головним промовцем українською мовою був Впр. декан о. Петро Липин, парох української католицької церкви св. Духа в Честері, Па., який говорив про значення Листопадового Зриву 1918 року, згадавши і блаженної пам'яти Кир Андрія, Митрополита Галицького, померлого 2-го листопада 1944.

Головним промовцем англійською мовою був митр. прот. о. Омелян Мицик, парох української православної церкви Успіння Пречистої Діви Марії в Честері, Па., який подав історичний перебіг змагань українського народу до самостійности, починаючи листопадом 1918 року і кінчаючи 30-им червня 1941 року.

Він апелював до американців українського походження шанувати і берегти традиції відсвятковування українських національних свят, а через це бути на сторожі демократичного устрою ЗДА та боронити його в теперішню скрутну політичну хвилю від комуністичної загрози, бо комунізм є тепер спільним ворогом України і Америки.

У прекрасно виголошених деклямаціях Володимири Михайлів — „Україні" О. А. та Олі Ціханської — „Травнем усміхнувся Листопад" — А. Коссовської, — присутні відчули красу української патріотичної поезії.

Фортепіянові сольові точки програми Віри Баґан та Дорті Яцик були виконані з чуттям та з технічною вправністю. Підкреслюємо любов обидвох піяністок до українських композицій.

Дуети „Коли розлучаються" — М. Лисенко та „Родимий краю" — Матюка видонані донею і мамою — Роз-Марією і Любовою Гавриляк дуже подобалися присутнім.

Сольоспів Евгенії Турянської, студентки УМІ у Філядельфії „Молитва за Вітчину" — М. Фоменка; „Розвійтеся з вітром" — Степового та „Любіть Україну" — М. Фоменка — виконані дуже гарно і з чуттям.

Мішаний хор української католицької церкви св. Духа в Честері, Па., під керівництвом п. Володимира Корчинського прекрасно виконав „Коли ви вмирали" — М. Гайворонського; „Ой, літа орел" — Ярославенка і „Чорна рілля" — Людкевича.

Відспіванням українського національного гимну закінчено свято. Честерська українська громада виказала свою національну зрілість і на заклик Відділу УККА взяла громадно участь у цім святі, чим засвідчила, що слова пісні „Боже нам єдність подай", стали дійсністю. Місцева американська преса згадала також про це свято. **Присутній**

Академія на честь Лесі Українки у Філядельфії

Думка вшанувати пам'ять Лесі Українки —велетня духа спонтанно охопила всі прицерковні організації. Перший голос подало Сестрицтво св. Ольги на чолі з п. Л. Лисянською, до нього приєдналась Парафіяльна Рада, за нею школа, а вкінці, 44 Відділ Союзу Українок Америки, який хоч і не є прицерковною організацією, але свою працю веде серед покровської громади.

Разом готувалися, разом і плянували, Відділ взяв на себе буфет і участь у п'єсі.

Свято відбулося 17 листопада мин. року.

Програма вийшла солідна і цікава. Все йшло за порядком, але напередодні імпрези розпорядчики довідались, що дві поважні точки програми не можуть відбутися. Не відбудеться інсценізація „Грішниці" через хворобу артистки Григоренко; не може виступити зі своїми спогадами сестра Л. Українки пані Борисова - Косач, бо затрималась у Канаді. Почали шукати заступників. Дзвонили, просили, але було вже запізно. Погодився виручити з біди п. професор Прус зі своєю оркестрою юного СУМ-у, якщо пощастить її зібрати.

Святочну академію довелось починати, хоч і при повній залі, але з почуттям розчарування і ніби якоїсь вини перед авдиторією. Культурний референт Парафіяльної Ради п. Манойло відкрив свято. На сцені урочисто прозвучав американський гимн, який виконала його донька Паша, під фортепіяновий супровід проф. Лідії Бульби.

На черзі реферат п. Любови Лисянської про життя і творчість Лесі Українки. Разом з нею на сцену вийшли три учениці Школи Українознавства й примостилися на стільцях біля неї.

В руках п. Лисянської згорнений папір, але доповідь свою вона виголошує напам'ять — чітко, виразно, спокійно, гарною літературною мовою.

Виводить доповідачка ідейні спрямовання творчости Л. Українки, змальовуючи водночас її вдачу і характеризуючи її творчість. Все це переплітається уривками поезій, або й окремими творами з Лесиної лірики, в якій особисте горе поетки займає дуже велике місце: його перемагають думки про поневолену Україну.

І тут, як ілюстрацію до цього Ніла Ковальчук уч. 6-ої кляси, виразно, деклямує вірш „Сон літньої ночі".

Вияв незламної, сильної волі поетки, її прагнення до боротьби за краще майбутнє свого народу і свідомість тягару цієї боротьби, бажання „на гору круту, крем'яную камінь важкий підіймать" і „без надії таки сподіватись" жити й творити — з відповідною інтонацією і прекрасною дикцією підкреслює деклямацію вірша „Контра спем сперо" уч. 9-ої кляси Марта Стратієнко.

Дора Варвара, уч. 7-ої кляси, стверджує думку своєї вчительки про те, що Л. Українка, знаючи свій стан здоров'я, всю силу свого духа вложила в сильне, бадьоре поетичне слово. Дора зі зворушливим відчуттям виконала вірш „Слово, чому ти не твердая криця".

Майже годину тривала доповідь, але її з цікавістю слухали присутні та дружніми й довгими оплесками провожали виконавців зі сцени.

Молоді співачки Паша Манойло та Надя Терещенко під акомпаніямент пані Л. Бульби, виконали чотири пісні на слова Лесі Українки. Добрий спів і гарний супровід ніби доповнили теплий настрій в залі, створений доповіддю та деклямаціями.

Несподіванкою для всіх був виступ Юного СУМ-у. Заля привітала їх щиро. Виконали вони в'язанку бадьорих мелодій з народних пісень та український гимн. Оркестра добре зіграна і справила приємне враження.

Сердечно подякував п. Манойло проф. Прусові й дітям, а голова Парафіяльної Ради п. Іващина, дякуючи всім виконавцям, оголосив, що дохід з імпрези, добровільні датки, призначено на Українську Вільну Академію Наук.

Академія викликала теплий контакт поміж слухачами у залі та виконавцями на сцені та відірвала присутніх на якийсь час від щоденних турбот і перенесла у сферу ідейних задумів незабутньої великої української патріотки - письменниці.

М. Стратієнко

Вечір Інституту Української Культури в Дітройті

30 листопада мин. року відбувся п'ятий з черги вечір ІУК, присвячений українській духовій творчості в краю і на еміґрації. Ціллю вечора було познайомити дітройтську публіку з розвоєм українського мистецтва, літератури і науки в Україні, та з останніми подіями, трудноцами і спротивом партійній лінії. Для порівняння переведено теж аналізу осягів української еміґрації у цих ділянках. Для ілюстрації тез у доповідях ІУК зорганізував виставку рідкісної книжки, виданої на еміґрації, тобто такої, що не має поширення серед широких читацьких кругів і нормально друкується в кількасот примірниках. Були теж на виставці книжки, видані в чужих мовах, українських і чужинних авторів, переклади та наукові твори.

Вечір, на який прибуло чимало добірної публіки, відкрив проф. д-р М. Дольницький. Промовець з'ясував коротко завдання вечора і загальну ситуацію України і еміґрації в ділянці культури і науки.

Першу доповідь на тему сучасного становища української культури в Українській ССР мав відомий поет Леонід Полтава. Він з'ясував загальний стан України: наша батьківщина знаходиться в економічній і національній та культурній неволі, а державно у накиненій Москвою формі УССР. Можливості розвою національної культури є в таких умовах мінімальні, бо ще 1905 року Ленін писав: „Геть літераторів безпартійних. Літературна справа повинна стати частиною загальнопролетарської справи, коліщатком і ґвинтиком одного, єдиного, великого механізму".

За Сталіна література і мистецтво були задушені, стали на службі партії. Занепад творчої ініціятиви, брак збуту на партійні книжки та позакультурні причини змусили після смерти Сталіна зревідувати дещо натиск. Короткотривалу відлигу знову заморожено, але Кремль не міг уже спинити процесу відновлення людської гідности.

Доповідач звернув увагу, що навіть найменший осяг української культури був вислідом впертої боротьби тисячів культурних працівників України, які за свої ідеали втратили життя або роки і можливості творчої діяльности. Боротьба за національні духові цінності не спинялася, а навпаки розгорталася і врешті перед двома роками стала дуже гострою. Напрямки боротьби йшли в кількох напрямках: за рідну мову, за національну культуру, за українську особовість. В цій ситуації Україна залишена собі, бо її трагедією ніхто не цікавиться, Захід мовчить, помічаючи тільки те, що діється внутрі московської нації.

Л. Полтава перейшов опісля до оцінки найвизначніших постатей з групи шестидесятників. Доповідь ілюструвала мистецьким читанням поезій пані Мирослава Крук, віддаючи вповні ідею і наснаження творів. Опісля доповідач подав короткий перегляд прози, дитячої літератури, лялькового театру, фільму і телевізії та ситуації, в якій знаходиться українська наука. На закінчення Л. Полтава звернув увагу, що 1964 рік, в якому відзначаємо 150-річчя Тараса Шевченка, дає нам нагоду говорити про становище української культури у вільному світі, звернути увагу на боротьбу України та інших націй СССР проти московського централізму та плянів повного знищення національних відрубностей мов і культур народів СССР.

Доповідь про культурну діяльність еміґрації виголосив Юрій Тис. Обидва прелеґенти звернули увагу на те, що в одному вечері годі насвітлити положення і осяги всіх ділянок культури, а зосібна ілюструвати їх прикладами. Тому годі напр. читати уривки прози, чи оцінювати образотворче мистецтво, музику, тощо. Це обмежило конкретні докази і в цій доповіді до мистецького читання поезій еміґраційних поетів. Пані Святослава Березовська віддала в мистецькому читанні різноманітні стилі в еміґраційній поезії зі смаком і чуттям.

Юрій Тис, розглядаючи діяльність нашої еміґрації в культурній ділянці, оцінив її позитивно та подав приміри, як видання наукові, літературні та суспільні впливають на край та змушують режим дозволити на подібні видання в Україні. Свобода творчости, яку ми маємо в країнах поселення нашої еміґрації, вимагає від нас культивувати всі стилі і цікавитися різноманітними напрямками в літературі і мистецтві. Цю свободу вияву ми повинні використати, бо в Україні існує тільки мертвий соцреалізм, немистецьке і некультурне явище московського імперіялізму. Доповідач звернув увагу на велике значення видань „На Горі", яке присвятило себе у великій мірі перекладам архитворів світової літератури та виданням модерної української поезії і прози під керівництвом Ігоря Костецького. Більшість тих видань, а теж й інших, як напр. т. зв. Нюйоркської групи поетів, деякі наукові твори тощо, видаються накладом кількох сот примірників, бо годі рахувати на збут серед нашого громадянства. Це і є хоч частинне використовування можливостей на еміґрації.

На закінчення доповіді Юрій Тис подякував нашим науковим установам, видавництвам і поодиноким особам, які прислали рідкісні книжки на виставку та здебільша подарували їх до книгозбірні Інституту Української Культури.

Публіка залишалася ще довго при чаю, слухаючи пояснень до виставки та розглядаючи експонати. Багато приявних залишилося на залі далеко поза північ. Голова ІУК повідомив про дальші пляни діяльности ІУК, в тому про видання другого числа ,Терему' у честь В. Блавацького, яке вийде вневдовзі під редакцією проф. д-ра Г. Лужницького, та про збірку оповідань Зенона Тарнавського, яка появиться заходом ІУК і видавництва „Гомін України" в Канаді.

Вечір, присвячений українській культурі, відзначався тим високим рівенем, який притаманний усім імпрезам Інституту Української Культури.

Д. С.

МУН і ОДУМ у прислузі Студентській Громаді

17-го листопада в Урбана-Шампейн, 140 миль від Шикаґо, Українська Громада при Іллинойському університеті влаштувала „Український Вечір". Подібні вечори відбуваються постійно в будинку ІМКА. З року в рік в Іллинойському університеті навчаються тисячі студентів майже з усіх країн Европи, Азії та Африки. Для пізнання культури, історії, географії та способу життя даної країни уведено при університеті вечори різних націй.

Українська Студентська Громада при університеті, яку очолює енерґійна Таня Вівчаренко, мусіла прикласти багато старань, щоб український вечір вийшов якнайкраще. Бо потрібно підготовити мистецьку виставку вишивок, різьби, писанок, приготовити українські страви та мистецький виступ після української вечері.

З Шикаґо привезено речі для виставки. Виставкову залю обвіщали картками та обставили скульптурою мистців - модерністів з Українського Мистецького Об'єднання Моноліт. З програмки довідуємося, що на залі виставлені твори Миколи Бритського, проф. мистецтва Іллинойського університету, Ярослави Ґеруляк, Анни Калиман Маршал, Анатолія Коломийця, Константина Мілонадіса, Ірини Несторович, Аки Переймн та Михайла Урбана.

У вечері залю заповнили сотки студентів різних національностей. Вони прийшли з'їсти українських страв та познайомитися з українським мистецтвом. Українське меню складалося з борщу, голубців, вареників, торта, компоту й чаю. Після вечері О. Сацюк подала докладні інформації про кожну страву.

Мистецькою частиною керував Евстахій Гуменюк, який представив присутнім, з коротким вступним інформаційним словом про Україну, студента історії Іллинойського університету Ігоря Кутинського. На наш погляд, його виступ не був найкращим. За межами України нашим обов'язком є не лише показати українські танці та співи, й розказати про чудовий український чорнозем, про гуцулів та бойків чи прочитати уривок з Стефаника та Франка, бо таке дозволено й там в поневоленій Україні, а показати всім присутнім „хто ми, чиїх батьків, ким за що закуті". Треба було згадати за Тараса Шевченка, пам'ятник якого має бути збудований в Вашинґтоні, й проти якого виступають деякі часописи. Згадати про прагнення українського народу до самостійности, про його уярмлення російсько - комуністичною системою. Конкретно, на таких вечорах по університетах, ми мусимо говорити те, чого не можуть гворити українці в поневоленій Україні. Це є нашим обов'язком. Часто ми, в українській родині, завеликі націоналісти й патріоти, а між чужими не хочемо стояти за свої права на соборність і волю, бо боїмося, що може комусь це не подобається.

Першими, з двома українськими народніми піснями, виступила сімка Одум-івок в Шикаґо (Віра і Оля Горб, Катя Щибря, Віра Тарасенко, Марія Коновал, Стефа Ковальчук, і Марія Меркело). За ними Марія Меркело на акордеоні виконала в'язанку українських народніх мелодій, а танцювальна група МУН-у (Андрій Козій, Ігор Воробець, Олег Олексин, Людмила Дорошенко, Лариса Козяр та Марія Деметро) протанцювали Гопак, виконання якого полонило присутніх. Марія Меркело та Аврелія Ґінкаускас (латишка) дівчина в ролі хлопця протанцювали український танець. За ними ще раз виступила сімка одумівок. Всі виступи присутні нагороджували бурхливими оплесками. На закінчення мистецької частини група МУН з Шикаґо в супроводі акордеона виконала „Козачок". Присутні так були захоплені танцями, що танцювальна група мусіла повторити закінчення танцю. Варто відмітити, що молодечі організації на таких виступах ніколи не домагаються, щоб їх називали групою МУН чи ОДУМ, бо вони свідомі того, що своїми виступами вони репрезентують Україну. І тому такі вечори є побажані в усіх університетах, де перебуває хоч невелика кількість студентів - українців.

Олексій Коновал

Доповідь д-ра Р. Барановського у Вашинґтоні

Заходами Об'єднання Українців Вашинґтону, Д. К., відбувся тут 10 листопада реферат на тему „Потреба організованої інформації про Україну". Реферат виголосив містоголова Українського Публіцистичного Наукового Інституту, д-р Роман Барановський. По рефераті розвинулася оживлена дискусія про актуальність праці Інституту та про його організаційну структуру, а особливо про необхідність створення осередка Інформаційної Служби про Україну в столиці ЗДА. У висліді дискусії вибрано Ініціятивний Комітет, очолений д-ром Т. Залуцьким, для створення такого Осередка на терені Вашинґтону.

Т. Д.

В 1963-му році продано 7,334,302 нові авта

Дітройт. — Статистичний бюлетень Ward's Automotive Reports подає, що в 1963-му році продано в цій країні рекордово високе число нових авт — 7.714,000, включно з імпортованими. Вантажних возів продано в минулому році також рекордово високе число — 1.230,000 возів, а в 1962 році число проданих вантажних авт становило 1,067,500. Досі найбільше продано було вантажних авт в 1950-му році — 1,142,300. В Америці випродукованих авт продали в минулому році — 7,334,302. Фірма General Motors випродукувала 53.7 відсотка проданих авт, Форд — 26.3 відсотка, Chrysler — 13.1 відсотка. American Motors — 5.6 відсотка, а Studebaker — 0.9 відсотка.

Ніксон обіцяє всебічну підтримку, щоб республіканці обрали найсильнішого кандидата

Ню Йорк. — Колишній віце - президент Ричард Б. Ніксон заявив у пресовому інтерв'ю, що він не буде вагатися зробити „найбільшу посвяту", яку треба буде, щоб тільки Республіканська партія могла обрати найкращого кандидата на президента ЗДА у цьогорічній виборчій кампанії. Водночас він заперечив, наче б він непорушно тримався своєї теперішньої позиції спільника у великій нюйоркській адвокатській канцелярії, яка — за твердженням преси — приносить йому шостициферний річний дохід. Він потвердив, що є „всередині" передвиборчого руху, однак, як титулярний голова Республіканської партії, придивляється, кого партійні ряди і громадська думка висуває на передове місце. Преса коментує ту заяву Ніксона, як доказ, що він не відмовився би кандидувати знову на президента, якщо мав би підтримку збоку партійної верхівки та бачив би шанси вигри.

Вишивані Вечерниці у Філядельфії

З-поміж усіх наших осередків, що влаштовують Вишивані Вечерниці, Філядельфія діє найбільш продумано. Тут бо відбуваються ці Вечерниці лиш що два-три роки, щоб дати змогу всім належно приготуватись до того. Рекламують цю подію щонайменше півроку наперед, отже вона вбивається в пам'ять та заохочує кожного до участи. На кожних Вечерницях є можливість сфотографувати модель, отже відбитки кожної сукні зберігаються в архіві.

Цьогорічні Вечерниці влаштовані 26-го жовтня 1963 заходами 43 Відділу СУА, зібрали 40 моделів вишиваного одягу. Це є поважне число, коли зважити, що кожен модель вимагав великої уваги, вишивки та індивідуального шиття. Це й виявилось при моделях, що були продумані й солідно підготовані. Найприємнішим було те, що більше як половину з них вивели молоді панночки.

Щоб обговорити сукні, треба їх впорядкувати. Більшість — це були полотняні або вовняні чи шовкові спортові сукні, як їх носять впродовж дня на вулиці, на літнищі чи до бюрової праці. Здебільшого білої чи бежової краски, вони дають відповідне тло для нашої вишивки. Тут найбільшою несподіванкою був модель двох кузинок Христі Михалевської й Оксани Стулковської. Доволі випрацьований модель із сірого полотна мав однаковий крій і взір, тільки в однісі виконаний синьою, а в другої помаранчевою краскою. Вміле примінення й добре підібрані додатки (намисто, торбинка, черевики) робили цей модель дійсно прикадним. Але це не були єдині успішні сукні того роду! Скромний білий комплетик Любки Капій із вишитим моряцьким коміром, шляхетна простота шовкової сукні Уляни Ноги, що мала вишивку тільки на рукавах, багато прикрашений полтавським вишиттям і мережками модель Марти Третяк і скромна полотнянка Нусі Сухої з невеличкою сухою вишивкою — це були незрівняні сукні у своєму роді. Але й інші не уступали їм своїм виглядом. Зграбна біла вовняна сукня Теофілі Мельничук, така ж із помаранчевим узором вишита Стефанії Бернадин, бежова вовняна Оксани Богачевської, така сама Марії Стулковської і Нілі Чуми були гарно продумані й виконані. Бежові вовняні сукні Анни Богачевської і Мирослави Паладій, біла полотняна Іванни Осідач і гарно прикрашені Дарії Скамай, Ганнусі Євсевської і Лесі Чорнобривої, — закінчували цей відділ.

Сюди можна віднести також моделі з певним відхилом, як щодо приміщення, так і щодо матеріялу. Наприклад була група панночок у гладких „тулубах" або „джемперах" із темної вовни чи оксаміту, як їх тепер мода приписує, без поязка. До них вони зодягнули різні вишивані блюзки, що мальовничо білим рукавом виділялись на темному тлі. Це були строї Ольги Цегельської, Лариси Чайковської, Марти Винницької. Завдяки практичним можливостям, — ці моделі можуть бути популярні.

Слід пригадати також модні тепер комплети, що складаються з гладкої сукні і відповідного жакетика. Це також дає добру нагоду для примінення вишивки, як це доказав скромний полотняний комплет Ніни Карпинич і більш прикрашений Іванни Савицької.

Зовсім окремо стоїть одинока сукня, плетена з волічки. Це був теж дводільний комплет (спідничка і поверхня блюзка) з чорної вовняної нитки. Вплетений в блюзку взір був приміщений у стані і дуже вміло викінчував модель. Цей талановитий модель виконала Ірина Терлецька.

Менше було число пополудневих чи візитових суконь. До них зачислюємо шовкові складнішого крою й чорні. Біла шовкова сукня Мирослави Олійник мала навіть модний тепер ампірний крій, а бежова сукня Галі Сагатої багату прикрасу з вишивки на рукавах. З-поміж чорних суконь вирізнювався модель Марії Євсевської своєю вишуканою простотою і дводільний комплет Стефанії Пушкар своїм добірним узором. Вміло примінений помаранчовий узір Марійки Рогожинської і червоний узір Оксани Коженьовської доповнювали цю групу. Делікатно прикрашена сукня Марії Колтунюк була теж гарно виконана.

Залишається ще обговорити вечірні сукні. При них примінення й розв'язка найтрудніші тому, що тут можна дати волю своїй фантазії.

Але вечірні моделі дуже трудно сполучити з народнім кроєм, і їх кольори відбігають від згаданої схеми ясних чи чорних суконь. І справді — вечірніх моделів було тільки три.

Осипа Грабовенська використала модну тепер рису гаптованих прикрас при сукнях та двокольорового виконання. Її сукня була з типу „коктейлних" із невеликим вирізом і коротка. Та при білому станику й малинового кольору спідничці гарно виділялась малинова вишивка довкруги шиї. Це все доповнював малинового кольору шаль із білою підшивкою. Модель Ірки Мельник був витриманий у зелених відтінках. Це була декольтована вечірня сукня, що спливала вузько аж до ніг, розкриваючи поздовжну складку, в якій була схована помідорова вишивка. Вона гармонійно доповнювала модель, хоч не впадала відразу увічі. П-ні Марія Татарська сягнула ще дальше в своєму помислі. До сучасного моделю вечірньої (біла блюзка, чорна довга спідниця і коротенький жакетик) вона внесла відгук народнього крою, придаючи блюзці викладаний комір і чорну вишивку. Цей поважний вечірній комплет оживляли червоні коралі.

Отак творчо проявили себе українки Філядельфії. Їх замилування казало їм шукати нових шляхів у примінені вишивки до сучасного строю. Кожного разу маємо нові спроби, і трудно сказати, котрі з них кращі. Але вони тривають і це вже є запорукою, що вишивка щораз більше входить і у наше життя.

Л. Б.

Пам'яті Степана Луцика


Бл. п. Степан А. Луцик

Велич людини пізнають лише по її смерті. Довжину дерева вимірюють після того, як його зріжуть. Так і ми пізнали велич таланту бл. п. Степана Луцика, коли він покинув нас.

Помер Степан Луцик ще в жовтні, а все здається, що він живий. Не мертвим уявляється він, а живим, з легкою усмішкою на тонких устах.

24-го листопада мин. року парафіяни церкви св. Степана в Сент-Пол, Мінн., до якої належав небіжчик, з отцем настоятелем Л. Дорошом улаштували традиційні поминки. Церковна заля була виповнена членами парафії і гостями. Не знав Покійний, скільки мав друзів. Прийшли вони віддати його духові останній привіт, хоч пам'ять про нього завжди лишиться в наших серцях. Прочитано присвячення Покійному панною Михайльонкою і самими авторками панями Катериною Гуцал і Олею Луцик — дружиною Покійного. Були виступи представників організацій, до яких він належав. Потім п-ні О. Луцик дякувала всім за квіти, надіслані на могилу Покійного, за організоване переведення похорону, за надіслані співчуття і за поміч у влаштуванні посмертної виставки.

А тепер трохи про бл. п. Степана Луцика.

10-го жовтня 1963 року нагло помер в Сент-Пол, Мінн., артист-маляр Степан Луцик. Степан Андрій Луцик народився 10-го жовтня 1906 року. Його юнацькі роки пройшли в українському оточенні міста Львова. Його свідомість формувалася й кристалізувалася в добу визвольних змагань українського народу, в добу активної боротьби проти польського загарбника, який брутально посягав на всі без винятку українські здобутки, набуті під час Австро-Угорщини. В 1923 р. Степан Луцик скінчив середню школу у Львові і поступив до школи проф. Олекси Новаківського, де й почалася його мистецька освіта. В школі пробув він до 1931 р., потім поїхав до Франції до „Модерної Академії" проф. Леже в Парижі, де перебував до 1933 р.

Безперестанна боротьба українського народу за право займати відповідне місце на землі та жертви тої боротьби лишили свій знак в душі юнака-мистця.

Будучи вже мистцем, він поставив перед собою завдання поновити формотворчу функцію національного мистецтва в житті своєї спільноти в краю і на еміграції. Він старався визначити те місце для цілого нашого мистецтва в житті нашої спільноти, визначити органічну функцію мистецтва в духовому процесі нашої доби. Він казав: „Щодо національного характеру українського мистецтва взагалі, думаю так: — що доки мистці будуть як і досі полишені самі собі, доти проблеми такого мистецтва будуть невирішені. Якщо українські мистці зуміють відчути й матимуть змогу висловити те все доброю формою — тоді й майбутнє нашого національного мистецтва буде запевнене".

Вихований за бурхливої доби національної революції, бл. п. С. Луцик був активною суспільногромадською людиною. Був мистцем і одним з організаторів нашого сучасного мистецького руху на рідних землях і на еміграції, про що свідчать матеріяли, друковані в органах і виданнях Спілки Українських Образотворчих Мистців. Перебуваючи на рідних землях, С. Луцик був основоположником групи мистців „РУБ" і головним ініціятором видання альманаху „КАРБИ". Брав участь в багатьох виставках мистецьких асоціяцій: Українського Товариства Пластичних Мистців, РУБ-у, Паризької групи, влаштованої Українським Національним Музеєм у Львові, в Ретроспективній виставці 30-ліття галицького малярства і багатьох інших. Бл. п. Степан Луцик ніколи не мав часу для свого приватного життя. Ввесь час в русі, ввесь час в обов'язках. Лише нагла смерть не подивилася, що почата ним робота не була ще скінчена.

У середу вночі він ще працював над образами для своєї церкви, де він був і дяком і дириґентом, а в четвер рано дружина знайшла його вже мертвим. Так відлітають один за одним журавлі в вирій, переносячись в світ, де нема ні журби, ні зідхання, а життя безконечне.

В. С.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

СУБОТА, 18-го СІЧНЯ 1964 р.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па. Річні збори 397 Відділу в год. 4:30 по пол. Члени обов'язково повинні взяти участь. Побір вкладок під ч. 5020 Йорк Ровд від год. 12-1 по пол. і 847 Н. Френклін вул. від. год. 3-4. — С. Скочиляс, предс., О. Штогрин, секр.

НЮАРК, Н. Дж. Місячні збори Т-ва ім. М. Грушевського 219 Відд. в год. 7:30 по пол. при 675 S. 19th St. Збори відбуватимуться кожної другої суботи в місяці. — Ю. Порохняк, предс., М. Т. Юров, секр., О. О. Мейко, рек. секр., В. Кирейко і І. Мудровський — члени

ДІТРОЙТ, Міш. Місячні збори Б-ва ім. св. о. Миколая Відд. 175, в год. 7-ій веч. в залі УН-Дому, Мартін вул. На Річних Зборах, які відбулися 15 грудня м. р. вибрано управу: Я. Базюк, предс., М. Захарків, заст., С. П. Крупка, фін. секр., В. Питель, рекр. секр., І. Кальніченко, касир, А. Грошко, чл. управи і В. Папіш, чл. управи. Доглядачі хворих: П. Хміль і Гр. Галамушка. Контр. Комісія: д-р І. Смерека, Т. Грицай і П. Семеґин. Делеґ. до УНДому: Ф. Гузіль, М. Скальський і М. Ніновський. Делеґ. до Митрополіт. Відділу УККА: д-р Д. Квітковський і О. Бойчук. — С. П. Крупка, секр.

ЧЕСТЕР, Па. Місячні збори Т-ва ім. Т. Шевченка в год. 7:30 веч. Склад Уряду на рік 1964: І. Янчак, предс., Д. Кучера, заст., В. Новак, секр., В. Крамар, заст., В. Трач, касир. Конт. кних: В. Волянський, В. Васикевич. Конт. хворих: А. Коменданчук і П. Шабатура. — В. Оовак, секр.

Читайте українські книжки й газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

„Запорожець за Дунаєм" нюйоркського оперового ансамблю в Нюарку

Тому сто літ, в 1863 р., Семен Степанович Гулак-Артемовський, знаменитий оперовий співак, написав побутово-комічну оперу „Запорожець за Дунаєм". Композитор відтворив у ній душу козаків-емігрантів так щиро, глибоко й гумористично, що не диво, коли ця опера не втратила на актуальності.

Святкування століття „Запорожця за Дунаєм" дає вам нагоду цього року частіше послухати цю оперу. Її виконав нюйоркський оперовий ансамбль в Нюарку 15-го грудня 1963 р.

Є це група оперових співаків з Ню Йорку, з яких декотрі співали в Києві або у Львові. Це ентузіясти співу, яких любов до рідної пісні і музики є більші чим до матеріяльного добра. Вони самі організують свої виставки і дають нашій публіці свою безкорисну працю, а за те очікують відгомону їх одушевлення для рідного оперового мистецтва.

Л. Рейнарович в ролі Карася розвеселював дотепом відважного козака, що боїться своєї жінки. Його сильний голос був добре застосований до патріотичних і комедійних епізодів, а його акторська гра виказала рутину і свободу рухів на сцені.

Г. Шерей щиро й правдиво вжилася в ролю зажуреної Одарки. В нарікannях на свою долю, в докорах і погрозах вона вміла передати публіці живучість і вічність жіночих проблем. Її свіжий і вирівняний голос має своєрідну теплоту, а безпосередність музичної експресії створює її тісний контакт з публікою.

М. К. Кокольська дала нам вірний образ Оксани, життєрадісної, ніжної дівчини, що висловила своє кохання до Андрія і тугу за рідним краєм. Її голос має силу, що наповнює і блиск, що „несе". Самоконтроля і технічна опанованість глибоких музичних задумів доповнюють її граціозну сценічну гру. До цих прикмет належиться ще додати її можливості передати людські почуття від ліричних до динамічно драматичних. Через те й М. К. Кокольська має заслужене місце серед наших найліпших співаків молодшої ґенерації.

І. Гош відіграв закоханого Андрія з темпераментом. Він підкреслив романтично-героїчні моменти й своєї ролі, в якій палко і відважно хотів втікати до рідного краю. Він був голосово у формі і вніс багато життя своєю акторською грою.

І. Самокішин, імпозантний султан співав „Каватину" поетично, з глибоким відчуттям. Його голос позначається приємним тембром і м'якістю, а його гнучкість дає йому можливості динамічного степенування і заокруглення фраз.

Доповненням гарних голосів був І. Зам'ятий в ролі Імам і Т. Федорович, що в двох ролях: Селіх-Аґи і старого козака виявив акторську самопевність на сцені.

Хори й дуети були випрацьовані належно. Пластова група „Іскра" під кер. Р. Петрини відтанцювала українські танки з розмахом і зі смаком. Талановиті солісти звернули на себе увагу: Звенислава Стефанишин і Ярослав Білий.

Камерна оркестра, ща складалася з давніх членів львівської опери і з учнів УМІ, була проваджена О. Стратичуком, що виявив своє фахове уміння.

Згадаймо також помічну працю режисера С. Крижанівського і мистецького керівника В. Ласовського.

Дарія Гординська-Каранович

Британія боронить свої торговельні трансакції з Кубою

Лондон. — Британська преса, відзеркалюючи становище урядових чинників, палко боронить продаж Кубі Кастра автомобільною корпорацією Лейленда 400 автобусів вартости 11,200.000 дол., при чому це має бути тільки частина з-посеред 1.450 автобусів, що їх хоче закупити в Британії Куба. Америка, яка пропагує торговельний бойкот Куби, вбачає в тій трансакції зламання західньої солідарности та діяння на шкоду Америки, тим паче, що ті автобуси, якими можна в потребі перекидати кубинські й совєтські війська, підходять під поняття стратегічних матеріялів. Британія, навпаки, вважає, що це „нормальні торговельні зв'язки" і що продаж автобусів Кастрові ні в чому не різниться від продажу американського збіжжя Хрущову. Знову ж британський уряд став на формальному становищі, що він не може забороняти приватним фабрикам експортувати свій не-стратегічний товар до будь-якої країни у світі. Британські урядові чинники закидають американському урядові, що він не підтримує якслід Британії і Малайзії проти аґресивного імперіялізму Індонезії і не припинив Індонезії економічної допомоги. В усякому разі, ця автобусова трансакція виявила знову прикрі розбіжності на Заході у відношенні до комуни.

● **У Південному В'єтнамі** заведено військовий тріюмвірат: генерали Доунґ Ван Мінґ, Тран Ван Дон і Ле Ван Кім. Вони грали головну ролю у скиненні режиму Нґо Дінґ Дієма 1 листопада мин. року. Американські військові дорадники у Південному В'єтнамі наполягають, щоб ті генерали більше цікавились війною проти комуністичних партизанів, а не політикою. У битві проти сильного на кількасот душ партизанського відділу за 25 миль від столиці Сайґону — куди сильнішим державним військам не вдалося комуністів розбити й окружити тільки тому, що не було між тими військами співпраці, а старшини державної армії не давали прикладу воякам своєю хоробрістю.

ТАРЗАН, ч. 5169. Тарзан ловить рибу!



— Води може деколи забракнути, — вияснював мавполюд. — Але ти завжди знайдеш дещо води в паростках бамбусу...

— Проте ти можеш бути щасливим і знайдеш ось такий струмочок... І тоді ти маєш іншу вигоду!

Він негайно стяв кілька тоненьких галузок і почав сплітати. — Що ви робите, — питався Боббі. Тарзан сміявся. — Пастку... Ми збираємося зловити трохи риби!